

A TIZENNEGYEDIK TANULMÁNYI LEVÉL

A FERENCES ISTEN-TAPASZTALAT

A. BEVEZETÉS

A ferences család testvérei és nővérei sokat tettek a kereszténység elterjedése érdekében; koncepciójuk többnyire ugyanaz volt mint a többi rendnek. Az Európából kiinduló missziók módszereit ma erősen megkérdőjelezzük; míg Assisi Szt. Ferenc életében és írásaiban olyan missziós formát képvisel, amely sok hibát megakadályozhatott volna. Kezdeményezése azonban sajnos feledésbe merült, még azoknál is, akik rá hivatkoztak. Ő saját korában egy új kezdetet jelentett, az evangéliumhoz visszatérve új mércét állított. Részben ellentmondásban állt korának társadalmi és egyházi környezetével, pl. elutasította a feudális társadalmi rendet (vö. LB 2/5), és sem a keresztes hadjáratokat, sem pedig a császár és a pápa hódító politikáját nem támogatta.

B. ÁTTEKINTÉS

Maga Ferenc misszionárius volt. Az *úton levés és igehirdetés* lényegileg tartozik hozzá életéhez és rendi szabályzatához. Mindkettőt Jézus küldetést tartalmazó szavai formálják (Mt 10,5-14; Lk 9). Itt van megalapozva a misszionáló tevékenység *céljának és eszközeinek* összhangja: *szegényen* a szegényeknek hirdetni az evangéliumot; *erőszakmentesen* és a szív békéjében békét vinni; testvérként és egyszerűen élni az emberek között és megvallani, hogy keresztények vagyunk; merészen kiszolgáltatni magunkat, akár a *vértanúságra* is készen. Ez az a magatartás, melyet Ferenc előttünk megélt, és amely a szabályzat missziós statútumába is belekerült. Ezzel a statútummal ő az első a szerzetesrendek történetében, aki a nem keresztények misszionálását kifejezetten felvette szabályzatába.

Leveleiben ezenkívül egy olyan jelet tart fontosnak, melyet az iszlám vallástól tanult, és amely a *muzulmánokat és a keresztényeket* összekapcsolhatná az istendicséretben. Ferenc imádságában állandóan átlépi a kereszténység határait és minden népet és nemzetet, sőt minden kor embereit hívja az Istennek hálát adni.

A szemlélődés az az alapmagatartás, amely mindent hordoz és átjár: a *munkát, a prédikációt, és a más hitet vallók közötti életet* is. Hiszen minden küldetés (= misszió) ahhoz kötődik, aki küld. Ez fordítva is igaz: azok is, akik a remeteségekben kimondottan szemlélődő életet élnek, tudatában kell hogy maradjanak annak, hogy nem egyedül önmagukért, hanem mindenkiért élnek.

A szemlélődés Ferencet a misszió *misztikus értelmezéséhez* is elvezeti: a küldetés alapja magának a háromságos Istennek az élő szeretetében van. Jézus az Atya nagy misszionáriusa, aki kinyilvánítja az Atya szeretetét. Ferenc folytatja ezt a missziót, azáltal hogy ő maga személyesen tudatában van küldetésének, és ő is küld másokat.

C. INFORMÁCIÓ

Tankönyv 71-75; 77-81.sz.
Ehhez:

1. Menni és ígét hirdetni

1208-ban, az egyik apostol ünnepén hallja Ferenc a Porciunkulában az apostolok küldéséről szóló evangéliumi szakaszt: Mt 10,5-14-et vagy Lk 9-et. Ez annyira megragadja, hogy így kiált: „Ez az, amit akarok, ez az, amit keresek, ezt tenni vágyom szívem legmélyéből” (1Cel 22; 3Társ 25). Ez a kulcsfontosságú élmény nyomát hagyja egész életén, úgy hogy a remeteélethez való vonzódását háttérbe kell szorítania azzal az indítással szemben, hogy az emberek közé menjen és prédikáljon.

Alig csatlakozik Ferenchez három társa, már két csoportra oszlanak: Bernát és Egyed Santiagoba veszik útjukat, Ferenc és kísérelője Rietitalba mennek. Assisiben újból találkoznak. Amikor nyolcan lettek, Ferenc egy szimbolikus gesztussal négy csoportra osztja és a négy égtáj irányába küldi őket. Amikor további négy csatlakozott, a tizenkét testvér 1209/10-ben Rómába ment, hogy a közben „kevés szóval és egyszerűségben” (Végr 15) leírt életprogramot jóváhagyassák a pápával. Néhány nehézség után III. Ince igent mond életformájukra és szóbeli engedélyt ad, hogy bűnbánatot hirdessenek mindenkinek (1Cel 3;3Társ 49).

1212-ben Ferenc Szíriába akar utazni, hogy a szaracénoknak (= muzulmánoknak) prédikáljon. Hajóját azonban a vihar Dalmácia partjaihoz sodorja. Mint potyautas jut tovább egy hajón Anconába, onnét pedig gyalog Assisibe. Nem sokkal ezután útra kel Bernát testvérrrel Marokkóba, Franciaországon és Spanyolországon keresztül. Spanyolországban maláriába esik és vissza kell fordulnia, így meghiúsult második missziós útja is.

Ferenc azonban nem adja fel az iszlám misszió eszméjét. Az 1219-es pünkösdi káptalanon 3000 testvér előtt újra szóba hozza. Miután már 1217-ben küldtek testvéreket Franciaországba, Németországba, Magyarországra és Spanyolországba, most elhatározzák, hogy küldenek Tunéziába és Marokkóba is. Hogy jó példával járjon elől, Ferenc maga jelentkezik az egyiptomi misszióra (Jord 10). Néhány testvérrrel együtt egy olyan hajóra száll fel, amely a Damiettében lévő keresztieseknek vitt erősítést. Így jut el 1219 júliusában/augusztusában Egyiptomba. A keresztiesek táborában tapasztalt kicsapongás, a harcosok vita- és bírvágya meggyőzi őt arról, hogy itt nem „igazságos háborúról” van szó. Megpróbálja rávenni a katonákat és Pelagius Galvan bíborost, a kereszties hadjárat vezetőjét, hogy kössön fegyverszünetet, és menjen bele egy békeajánlatba Malek al-Kamil szultánnal. A keresztiesek hatalmi politikája azonban nem enged, mert ők a teljes győzelemre építenek. Augusztus 29-én a muzulmán hadsereg meglepi a keresztieseket és 6000 embert megölnek. Csak ez után a vereség után engedi a bíboros az Assisiből érkezett figyelmeztetőnek, hogy felkeresse a szultánt.

Illuminatus testvérrrel átkel Ferenc a két hadsereg között elterülő senki földjén és így eljut a szultánhoz (Bon IX, 8). Vitry Jakab, Akkon püspöke ezt megbízható tanúként így írja le:

„A szultán több napig figyelmesen hallgatta Ferencet, aki a Krisztusban való hitről beszélt neki és embereinek. Végül azonban félni kezdett attól, hogy seregéből néhányan az Úrhoz térnek és a keresztiesek seregéhez pártolnak át Ferenc szavainak hatására. Ezért megparancsolta, hogy teljes tisztelettel és biztonságos kísérettel vezessék őt vissza a kereszties táborba. A búcsúzáskor azt mondta neki: 'Imádkozz értem, hogy az Isten kegyesen kinyilatkoztassa nekem azt a törvényt és azt a hitet, amely neki tetszik.'”

R. Manselli ezt a következőképpen kommentálja:

„A francia püspök szavaiból félreérthetetlenül világosan kiderül, hogy Ferenc semmiféle fegyveres védő kíséretet nem akart vagy nem volt neki. Míg a katonai műveletek teljes erővel folytak, őt csak a hitbuzgalom és a missziós szellem mozgatta. A muzulmánok is testvérek, akiknek meg kell mutatni az üdvösség - melyet csak Jézus tud megadni - igazi útját.” (228)

Ferencnek nyilvánvalóan nagy hatása volt. Tulajdonképpen célját azonban nem érte el: sem az áhított vértanúságot, sem a szultán megtérítését, sem a béke megteremtését keresztiesek és

muzulmánok között, sem pedig visszhangot a fegyverek nélküli keresztes hadjárat eszméjére. Az a mód azonban, ahogyan Ferenc a szultánnal szemben fellépett, egy új fejlődés kezdete, egy újfajta magatartás prófétai előjele volt.

A misszióval kapcsolatban állandóan szó van a Lélekről, a belső tűz és a prófécia Lelkéről. Ferenc „a Lélek tanúságában és erejében hirdette Isten országát” (1Cel 36) „A vértanúság utáni égő vággyal telve akart Szíriába menni” (1Cel 55). Ez a vágy akkora volt benne, hogy gyöngetestűsége ellenére vándortársa előtt járt, és hogy kitűzött célját minél előbb elérje, lelke mintegy mámorosan repült” (Bon IX,6). Testi erőnél, jellembeli megfelelésnél, vagy akár nyelvtudásnál fontosabb volt a középkori szerzők számára a Lélekkel való megajándékozottság, mely a misszióra és a vértanúságra sürget. Szent Ferenc írásai ezt megerősítik, amikor a útját a szaracénok közé a Szentlélek inspirációjára vezet vissza.

2. A ferences missziós rendelet

A meg nem erősített regula (1Reg) 16. fejezetében előttünk áll Szent Ferenc eredeti missziós koncepciója. Ez vagy egyiptomi utazása előtt keletkezett, összefüggésben a IV. lateráni zsinattal (1215), melyet II. Ince hívott össze, hogy új erőket gyűjtsön „a Szentföld meghódítására és az egész Egyház megreformálására” (1213 április 19-én kelt levele), vagy csak 1219 után, úgyszólván mint az iszlám világgal való találkozásának gyümölcse. Az 1Reg programja mindenestre kontrasztban áll a keresztes hadjáratok akkoriban uralkodó elméletével és gyakorlatával. Ez a missziós rendelet az 1Regben azt a témát folytatja, hogyan kell a testvéreknek a világban járni (1Reg 14,1). A „menni” kulcsszóhoz kapcsolódik, mely a 14. és 15. fejezetben fordul elő. Így ha valaki a szaracénok közé megy, az nem különleges kivételt jelent, hanem része az evangélium talaján élt ferences életnek. Mivel az 1Reg 16. fejezete tartalmazza a ferences missziós felfogás lényeges irányvonalait, szükséges, hogy fejezetről fejezetre idézzük és röviden kommentáljuk.

1Reg 16,1-2: „Az Úr mondja: *Íme, úgy küldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé. Legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok (Mt 10,16).*”

Ahogy a Porciunkulában, úgy itt is Jézus küldése jelenti a kiindulópontot. Amit az Úr mond, az a mérvadó. Ezért a 16. fejezet minden további rendelkezését az Úrra vezetik vissza. Ferenc számára Isten igéje állandóan aktuális: az Úr nem csak egykor szólt tanítványaihoz, hanem itt és most is beszél. Küld és megbízást ad. Az összehasonlítás által már a fejezet elején szó van a misszió veszélyességéről. Tilos mindenféle önhatalmú fellépés, az evangélium követéinek okosan és szerényen kell viselkedniük.

1Reg 16, 3-4: „*Ezért, ha valamelyik testvér a szaracénok, vagy más hitetlenek közé akar menni, csak miniszterének, vagyis szolgájának engedélyével menjen. A miniszter pedig, ha látja, hogy az illetők alkalmasak az igehirdetésre, ne vonakodjék megadni nekik az engedélyt és ne ellenkezzen velük. Mert valamikor arról is számot kell majd adnia, ha ebben, vagy másban nem körültekintéssel járt el.*”

Ferenc és társai nem önhatalmúlag cselekszenek, hanem „isteni sugallatra”. Ehhez a kifejezéshez: „divine inspiratione” ragaszkodni kell, mivel a Szent egyik kedvenc gondolatáról van szó. Ezt használja akkor is, amikor arról van szó, hogy „valaki isteni sugallatra el akarja fogadni ezt az életmódot és kérésével a testvérekhez fordul (1Reg 2,1) Éppígy választották a klarisszák „isteni sugallatra” kontemplatív életformájukat (Klára élete 1). Mind a testvérek és a nővérek ferences élete mint olyan, mind a hitetlenek között élt élet isteni inspirációból fakad, tehát tulajdonképpen hivatás. Ezért a miniszter (az előljáró) nem teheti meg sem azt, hogy valakit az engedelmségre hivatkozva misszióba küld, sem pedig hogy visszatartja, ha az illető alkalmas és menni szeretne. Az isteni inspiráció nem kényszeríti az embert. Szabadon egyezhet bele. A hivatásnak és a saját akaratnak találkozni kell, amit a miniszter végül megerősít.

Abban az időben, amikor a keresztes vitézek a szaracénok **ellen** vonultak, Ferenc testvéreit nemcsak **hozzájuk**, hanem **közéjük** küldi, mint bárányokat a farkasok közé. Az akkori felfogásnak megfelelően Ferenc a muzulmánokat a hitetlenek közé számítja, akiknek el akarja vinni az igaz hitet. E magatartását tekintve azonban mégis különbözik a hivatalos missziós stratégiától. Nem

polemikusan, vitázó módon viszonyul hozzájuk, hanem elvegyül közöttük, akár a vértanúhalálra is készen.

1Reg 16,5-7: Az induló testvérek kétféle lelki magatartást tanúsíthatnak a hitetlenek között. Az egyik magatartás abban áll, hogy ne pereskedjenek és ne versengjenek, hanem Istenért *legyenek alárendeltjei minden emberi teremtménynek* (1Pét 2,13), és vallják meg, hogy ők keresztények. A másik magatartásnak pedig az a lényege, hogy ha úgy látják, hogy az Úrnak tetsző dolgot művelnek vele, hirdessék Isten igéjét; buzdítsák hallgatóikat, hogy higgyék a mindenható Istent, az Atyát és a Fiút és a Szentlelket, mindenek teremtőjét, a megváltó és üdvözítő Fiúistent, és keresztelkedjenek meg és legyenek keresztények, mert *ha valaki nem születik vízből és Szentlélekből, nem léphet be az Isten országába* (Jn 3,5).

A misszionáriusok magatartását illetően Ferenc két lehetőséget ír le, amelyek sorrendjére ügyelni kell.

Első helyen nem az igehirdetés vagy egy szociális program áll, hanem egy magatartásforma. A kisebb testvéreknek először egymás között kell megélniük a testvériséget és a kívülállókkal sem szabad ok nélküli veszekedésbe kezdeniük; sokkal inkább mint a csekélyebbeknek, kisebbeknek kell fellépniük, nevüknek megfelelően. A testvéri egyetértés, a békülésre kész magatartás és a feltétel nélküli alárendeltség megélt tanúbizonyságát követi a keresztény mivolt megvallása. Befelé és kifelé irányuló testvériség, párbeszédre való készséggel összekötve, mely az ember saját hitét beleviszi a párbeszédbe, de nem erőszakol semmit - ez a ferences misszió alapelve.

Az igehirdetés csak a második helyen áll, és egy újabb különleges figyelmességet feltételez. Az igehirdető nem az ige ura, hanem éppen a nem-keresztények között is elsőként hallgatónak kell lennie. Bele kell élnie magát az adott szituációba, és ebben meg kell tudnia érezni Isten akaratát. Csak amikor látja, hogy az Úrnak is tetszik, akkor kell hirdetnie Isten igéjét. Itt nem rögtön valamilyen dogmatikai tanításra kell gondolni; sokkal inkább az ősi ferences dicsőítő és intő beszédre (*laus et exhortatio*) gondolunk, mely felszólítás Isten dicséretére és a bűnbánattartásra. Az 1Reg 21. fejezetében megtaláljuk egy ilyen prédikáció modelljét, melyet „minden testvér (tehát a laikusok is) minden embernek elmondhat” (1Reg 21,1). Keresztények között kereshetjük emlékeztetők és halálig tartó engedelmisségre szólítják fel az embereket. Nem keresztények között a bűnbánatra való felhívás helyébe a háromszemélyű egy Istenben való hitre és a kereshetőségre való felszólítás lép. Az igehirdetésnek cselekvéshez, a szónak a szentséghez kell vezetnie.

A missziós parancs így világos célt rajzol meg a világba kivonuló testvérek szeme előtt: a világ kereszténnyé tételét. Ez azonban inkább távoli mint közeli cél, mert nem az a feladatuk, hogy minél több embert megkereszteljenek, hanem hogy várjanak a kereshetőséggel, míg hallgatóikban megszületik a szentháromságos Istenbe vetett hit. Itt is éppen ugyanaz a hit és a kereshetőség viszony és sorrendje mint az evangéliumban: „aki hisz és megkeresztelkedik, az üdvözül” (Mk 16, 16).

1Reg 16,8-9: „Ilyesféle és más hasonló, az Úrnak tetsző dolgokat mondhatnak nekik és másoknak, mert az Úr mondja az evangéliumban: *Azért mindenkit, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom Atyám előtt, aki a mennyekben van* (Mt 10,32). És: *Aki szégyell engem és az én beszédeimet, azt az Emberfia is szégyellni fogja, mikor eljön az ő fölségében és az Atyáéban és az angyalokéban*” (Lk 9,26).

Amit a fenti mondatok az igehirdetésről mondtak, az csak egy alapséma. A misszionárius szabad, más dolgokat is mondhat. Nincs megkötve sem a prédikáció tartalma, sem a címzettek köre. A misszionáriusnak nyitottnak kell maradnia új szituációk előtt, a fontos csak az, hogy megvallja a hitét. Ezt kötik lelkükre a Mt 10,32-ben olvasható jézusi szavak. Egy másik rész, Lk 9,26 még jobban megerősíti az első kijelentést, amennyiben ugyanazt fejezi ki, csak negatív módon megfogalmazva: megvallani - szégyenkezni. Mindazt, amit a misszionáriusok hirdetnek és tesznek, Krisztus megvallására kell épülnie. Ő az alap, melyen minden nyugszik. Ezt támasztja alá az egész következő fejezet:

1Reg 16, 10-21: „És emlékezzenek a testvérek arra, bárhol is vannak, hogy átadták magukat, és odaadták testüket az Úr Jézus Krisztusnak. Az ő szerelméért tehát kötelesek kiszolgáltatni magukat a látható és láthatatlan ellenségeknek, hiszen az Úr mondja: *Aki lelkét elveszíti énérttem, megmenti azt*

az örök életre. (vö. Lk 9,24) *Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa. (Mt 5,10) Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak. (Jn 15,20) És: Mikor pedig üldöznek titeket egyik városban, fussatok a másikba. (Mt 10,23) Boldogok vagytok, mikor gyűlölnék titeket az emberek és mikor szidalmaznak és üldöznek és mikor kirekesztenek és megrágalmaznak titeket és kivetik neveteket mint gonoszt, és hazudozva minden rosszat fognak rátok énniattam. Örüljete az azon a napon és vigadjatok, mert nagy a ti jutalmatok a mennyben. (Mt 5,11; Lk 6,22-23) Mondom pedig nektek, barátaimnak: Ne rémüljete meg ezektől. És ne féljete azoktól, akik megölik a testet és azután semmi egyebet nem tudnak tenni. (Lk 12,4; Mt 10,28) Vigyázzatok, ne nyugtalankodjatek. Mert türelmetekben fogjátok megnyerni lelketeke. (vö. Lk 21,19) És aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözüil (Mt 10,22; 24,13).*

A 16. fejezet utolsó harmada hangsúlyozottan az összes testvért szólítja meg. Itt még egyszer láthatjuk, mennyire hozzátartozik a mindenki számára közös ferences élethez az, hogy a más hitet vallók közé menjenek a testvérek. Ezt pedig a Krisztusnak való teljes átadás jellemzi. Ahogyan ő szeretetből kiszolgáltatta magát az áruló Júdásnak és engedte, hogy elfogják, úgy kell a kisebb testvéreknek és nővéreknek is kitenni magukat a látható és láthatatlan ellenségeknek. Krisztus követése követés a mélységbe, az alázatba. Az üldözés, szenvedés, menekülés, gyűlölet, szidalmazás, rágalmozás Jézus életútjára jellemző kulcsszavak, ismertetőjegyei annak a folyamatnak, melyet számára készítettek. Ezek a szavak mind megtalálhatók a missziós parancsban is, mely nemcsak Jézus szavait adja vissza, melyekkel a hegyi beszédben bejelenti szenvedését, hanem nyilvánvalóan az első, Németországban, Magyarországon és Marokkóban működő misszionáriusok kellemetlen tapasztalatait is tükrözi.

A mottó, mellyel a missziós parancs kezdődik, a 10-21 mondatokban többszörös visszhangra talál. A testvéreknek és nővéreknek a bárányok védtelenségével kell kiszolgáltatni magukat az ellenségnek „Jézus szeretetéért”. A vértanúság itt nyilvánvalóvá válik (vö. még 1Reg 22,1-4; RegR 6;15; 2Cel 152). A misszió az ember életét és véréét követelheti. Ha valaki Jézushoz hasonlóan kiáll, ugyanarra a sorsra számíthat, mint ő. Nemcsak szavakkal, hanem tettekkel, étellel és szenvedéssel történő hitvallásról van itt szó. A konfliktusokból nem menekülhet el az ember (vö. LMin 2-7); azok sarokba szorítják. Azonban nincs is többé rendelkezési joga fölöttük annak, aki átadta magát az úr Jézus Krisztusnak, mint a középkori hűbéres a hűbérurának.

A missziós küldetés veszélyessége ellenére örömet és lelki nyugalmat ígér. Ezeknek arról kell tanúskodni, hogy a misszionárius nem felszínes reménységből táplálkozik. Az üldözés során tanúsított türelem annak a jele, hogy egy olyan valakiben hisz, aki a szenvedésen és a halálon keresztül a dicsőségbe jutott. Így már az önküresítő élet és a vértanúságra való készség is keresztény tanúság lesz, amely nehezebb, de fontosabb, mint a szavak.

Félelem és ijedség, zavartság és halálfélelem lehet úrrá azon, aki Krisztus nyomába indult és emiatt üldözést szenved. Ferenc bátorít, hogy félelem nélkül merjük megkockáztatni az önátadást és tartunk ki a türelemben. Meg van győződve arról, hogy Isten mindenkit bőségesen megjutalmaz. Így tudja a missziós parancsot Jézus boldogító ígérétevel befejezni.

3. Összekapcsoló jel

Amikor Ferenc Keleten járt, megismerte a „salat”-ot, egy iszlám imaformát: amikor a müezzin kürtjébe fúj és ezzel imára szólítja fel a hívőket, azok összegyűlnek és mélyen a földre borulva imádkoznak. Ferencet annyira megérintette ez a szokás, hogy Nyugaton is hasonló jel bevezetését kívánja; három levelében kifejezetten ír erről. Így követeli a Rend felelős vezetőitől:

„És úgy hirdesséte és prédikáljátok az ő dicséretét minden népnek, hogy minden órában és a harangok szavának minden megcsendülésére az egész földkerekségen minden nép dicséretes hálaadást zengjen a mindenható Istennek.” (LÓr 8)

Az istendicséretnek kapcsolatot kell teremteni keresztények és muzulmánok között. Ezért Ferenc hangsúlyozottan „az egész földkerekség minden népéről” beszél. Mivel ezt a különös kívánságát csak a „világi kar” segítségével lehetne megvalósítani, megismétli azt „a világ összes polgármesteréhez, konzuljához, bírójához és helytartójához” intézett bátor levelében:

„És igyekezzetek a rátok bízott népben olyan tiszteletet ébreszteni az Úr iránt, hogy esténként hírvivő útján vagy más módon adott jelre az egész lakosság zengjen dicséretet és adjon hálát a mindenható Úristennek” (LNvez 1.7; vö. LÓr II 6).

Egy ilyen jellel közös kifejezést nyerne a mindenható Istenbe vetett közös hit. Ferencnek ez az eredeti ötlete a mai napig vár megvalósítására.

4. Missziós dimenzió az imádságokban

Ferencnek a muzulmánok között tanúsított magatartása, missziós parancsa, a politikusoknak, „valamennyi keresztény hívőnek, szerzetesnek, papnak és világinak, férfinak és nőnek és a földkerekség valamennyi lakójának” (2LHív 1) írt levele világos tanúságtétel az univerzális missziós eszme mellett. Ez csapódik le hosszú hálaadó- és dicsőítő énekében is, mely az egyház és a világ összes rendjét felsorolja, és megszólítja:

„a... kicsinyeket és nagyokat, és minden népet, nemzetet, törzset és nyelvet, minden nemzetet és egyes embereket, valahányan csak élnek és élni fognak a földkerekségen ...” (1Reg 23,7)

Valamennyiüknek ki kell tartani az igaz hitben és a bűnbánatban, Istent kell imádniuk, dicsőíteniük és neki hálát adniuk. Az itt tapasztalható univerzalizmus más imádságokban, pl. a Miatyánk kifejtése 5-ben; a Dicséretnek minden imaórára 6-11-ben; és a Naphimnuszban is megfigyelhető. Különösen erősen jut kifejezésre a kereszt előtti imádságban, mely a mai napig a ferences család legjobb hagyományaihoz tartozik:

„Imádunk téged, Urunk Jézus Krisztus (itt) és a világon lévő minden templomodban, és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot” (Végr 5; 1Cel 45).

Még Mária köszöntésekor is gondol Ferenc arra, hogy a Máriának adományozott erényeknek a Szentlélek megvilágosítása által minden ember részesévé lehet, „*hogy azok a hitetleneket Istenben hívő emberekké formálják át*” (BSzÜdv 6).

5. A hármas Isten mint a misszió legmélyebb megalapozása

Bármilyen fontosak is Jézus küldő szavai, Ferenc nemcsak ezzel indokolja saját és követői misszióját, hanem lassanként eljut egy mélyebb megértéshez. Minden misszió gyökerét magában az Atyaistenben látja: ő küldi fiát szeretetből az emberekhez. A Fiú véghezviszi küldetését, amikor „*emberségünkől és gyarlóságunkból való igaz testet öltött magára*”, életét megosztotta a szegényekkel és a szenvedésre és a halálra tudatosan igent mondva azt termékenyvé tette számunkra (2LHív 4-14). Továbbra is működik Egyházában, melyben a Szentlélek által jelen van. Így Ferenc missziója a Szentháromság titkában, Isten szeretetének mélységében gyökerezik.

A misszióhoz ehhez a misztikus értelmezéséhez Ferenc Jézus búcsúbeszédén elmélkedve jut el. Ahogy azt írásai (1Reg 22,17-55; 1Lhív 1,14-19 = 2lhív 54-60) mutatják, Jn 17-et egészen a sajátjává tette. Jn 17,6 alapján mondja, hogy Jézust mindenekelőtt azért küldték, hogy az Atya nevét az embereknek kinyilatkoztassa. Isten ismert akar lenni az emberek számára, fel akarja tárni nekik saját magát. Ezt a kinyilatkoztatást a Fiúra bízta rá (1Reg 22,41-42.54).

A Fiú küldése azonban nemcsak szavakban áll. Mindenekelőtt tetteivel nyilatkoztatta ki, ki az Isten. A Fiú missziójának ezt a második szempontját Ferenc az 1Reg 23,1-4-ben írja le: Isten jó világot teremtett, melynek csúcán az ember áll. Az ember azonban saját bűnével tönkretette a harmóniát, mely a Fiú emberré válásával és megváltó halálával állt helyre. Az értünk meghalt és feltámadt Istenfiú újra el fog jönni, hogy ítéletet tartson és megalapítsa Isten végérvényes birodalmát. A teremtés, a megváltás és a beteljesítés az a hármas mű, melyért Ferenc itt és más helyeken is (Miatyánk kifejtése 1; 1Reg 16,7) hálát ad. Köszönetét az Atya felé fejezi ki, aki az üdvösség művét véghezviszi „*egyszülött Fia és a Szentlélek*” által. A kezdeményezés az Atyánál van, a Fiú viszi véghez a művet a Szentlélek segítségével.

A megváltás mozgatórugója tehát az Atya szeretete az emberek iránt. Éppen annyira szereti őket mint saját fiát. Ez a következőképpen fogalmazódik meg Jézusnak a tanítványaiért mondott imádságában, melyet Ferenc is átvesz:

Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, akiket nekem adtál, hogy ők egy legyenek, mint mi. ... Tedd csodálatossá őket az igazságban. A te szavad igazság. Amint te küldtél engem a világba, úgy küldtem őket én is a világba. És én értük szentelem magam, hogy ők is szentek legyenek az igazságban. De nem csak értük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő szavukra hinni fognak bennem, hogy mindnyájan egy legyenek, és így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem, és szeretted őket, mint ahogy engem is szerettél. És én majd megismertetem velük a te nevedet, hogy a szeretet, amellyel engem szerettél, bennük legyen, és én öbennük (1Reg 22,45.49-54; vö. Jn 17,11-26).

A misszióknak ez a jánoszi-ferences szemlélete a szeretetnek egy nagyszerű körforgása: az Atya és a Fiú között élő, Istenei belüli szeretetéé, és az Atyának az emberek irányában tanúsított kimondhatatlan szeretetéé, melynek mércéje az, ahogyan Isten a saját fiát szereti.

Szent Ferenc írásai így egy teológiai jól megalapozott missziós koncepciót közvetítenek, ami tartalmazza a misszionárius magatartását meghatározó fontos irányvonalakat is. E koncepció elmélete és gyakorlata még ma is érvényes.

D. GYAKORLATOK FONTOS SZÖVEGEKEN

1. Gyakorlat: 1Reg 16

A C részben olvashattad a missziós parancs (1Reg 16) teljes szövegét.

Adj címet az egyes fejezeteknek.

Írd fel címszavakban, mi kell hogy jellemezzen egy ferences misszionáriust.

Állapíts meg sorrendet a címszavak között: melyik magatartásformák a legfontosabbak? Mit kell elsőként, mit utoljára tenni?

2. Gyakorlat: 1Reg 16,7 és 1Reg 21

Az 1Reg 16,7 függő beszédben íródott, melyet át lehet alakítani egyenes beszéddé. A gondolatmenet az 1Reg 21-ben olvasható ferences prédikációs mintának felel meg.

a) 1Reg 16,7

*Higgyétek
a mindenható Istent
az Atyát és a Fiút és a Szentlelket,
mindenek teremtőjét,
a megváltó és üdvöztető Fiúistent,
és keresztelkedjétek meg
és legyetek keresztények,
mert **ha valaki nem születik vízből és Szentlélekből,
nem léphet be az Isten országába.** (vö. Jn 3,5)*

b) 1Reg 21

„Ezt vagy ilyen buzdítást és dicsőítést tarthat minden testvérem, ha úgy tetszik, hirdetheti is az Úr áldásával az emberek között: Féljétek és tiszteljétek, dicsőítsétek és áldjátok, adjatok hálát és imádjátok az Urat, a háromságos és egy mindenható Istent, az Atyát és Fiút és Szentlelket, mindeneknek teremtőjét. Tartsatok bűnbánatot, teremjétek a bűnbánat méltó gyümölcseit, mert hamar meghalunk. Adjatok és adatik nektek. Bocsássatok meg és nektek is megbocsátatik. És ha nem bocsátjátok meg az embereknek bűneiket, nektek sem bocsátja meg az Úr a ti bűneiteket. Valljátok meg összes bűnöteket. Boldogok, akik bűnbánatot tartva halnak meg, mert a mennyek országába jutnak. Jaj azoknak, akik bűnbánat nélkül halnak

meg, mert az ördög fiai lesznek, kinek tetteit cselekszik, és az örök tűzre mennek. Óvakodjatok és tartózkodjatok minden rossztól, és maradjatok állhatatosak mindvégig a jóban.”

Milyen eltéréseket és egyezéseket tudsz megállapítani az 1Reg 16,7 és 1Reg 21 között?

Milyen következményei vannak ennek a missziós felfogásnak a mi életünkre, hétköznapijainkra nézve?

A ferences prédikáció nem tanító jellegű, hanem inkább dicsőítő és intő beszéd, mind a keresztények, mind a nem keresztények között. Milyen jellegű és mi jellemző tartalmára?

3. Gyakorlat: Perugiai legenda 108 és LRend 5-9

A perugiai legenda a következőkről tudósít: Az 1217-es pünkösdi káptalan után Ferenc Franciaországba akart menni. Firenzében találkozott Hugolino bíborossal, aki megörült neki, amikor azonban hallotta, hogy milyen tervei vannak, megtiltotta neki a franciaországi utat:

„Testvér, nem akarom” - mondta Hugolino - „hogy a hegyeken túlra menj, mert olyan sokan vannak, egyházi fejedelmek és mások is, akik rended javát hátráltatnák a római kúriában. Én és a többi bíboros, akik szeretjük rendedet, jobban és egyszerűbben meg tudnánk védeni benneteket, ha ezen a területen belül maradtátok.”

Ferenc azonban kifejezésre juttatta, milyen szégyenletes lenne, ha ő hazájában maradna, amikor testvéreit távoli országokba küldte. Mint bölcs a tudatlannak, válaszolt neki a bíboros:

„Miért küldted olyan messzire testvéreidet, hogy éhen haljanak és sok más szorongattatás érje őket?”

Ferenc szenvedélyesen és merészen így válaszolt:

„Uram, azt hiszed vagy úgy véled, hogy az Úr a testvéreket csak e vidék számára küldte? Valóban, mondom neked, hogy az Úr arra választotta ki és küldte a testvéreket, hogy az egész világon élő összes ember lelkének hasznára és üdvösségére legyenek; és nemcsak a hívők között, hanem a hitetlenek országaiban is el fogják fogadni őket. És mivel megtartják az Úrnak tett ígéretüket, Ő meg fogja adni nekik, ami szükséges, mind a hívők, mind pedig a hitetlenek országában” (LegPer 108).

Milyen közös vonásokat tudsz megállapítani az 1Reg 16-tal?

Milyen érveket hoz Ferenc a bíboros ésszerű kifogásai ellen?

Mennyiben hasonlít Ferenc válasza, melyet 1217-ben Hugolino bíborosnak adott, ahhoz, ahogyan később (1224 körül) egyik levelében testvéreit felszólítja:

„Fordítsátok ide szívetek fülét, és engedelmeskedjete az Isten Fia szavának. Tartsátok meg teljes szívvel parancsolatait, és teljesítétek tökéletes elmével tanácsait. Hálát adjatok neki, mert jó, és magasztaljátok őket tetteitekkel. Mert azért küldött benneteket az egész világra, hogy szóval és tettel tanúságot tegyete hangjáról, és tudára adjátok mindeneknek, hogy kívülről sincsen más Mindenható” (LRend 6-9).

4. Gyakorlat

Ferenc a politika területén is tanúságot tett az evangéliumról, amikor nyilvánosan beszélt Istenről. Olvassátok el a népek vezetőihez írt levelet a következő kérdések alapján, és beszéljétek meg őket együtt:

Ki az, aki beszél? Ad a levél felvilágosítást írójának személyéről, karakteréről?

Mi az, amit mond? Mi a levél témája, tartalma?

Kiknek beszél Ferenc? Kik a címzettek?

Milyen (stílus)eszközöket használ? Hogyan beszél?

Miért beszél így? Miért hangsúlyozza ezt vagy azt?

E. KONKRETIZÁLÁS

Elmélkedj a következő Izájás szövegen (61,1-3), melyet Jézus Lk 4,16-20 alapján saját magára alkalmaz. Engedd, hogy a szöveg egészen személyesen megszólítson!

*„Az Úr Lelke nyugszik rajtam,
mert az Úr kent föl engem.
Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek,
és meggyógyítsam a megtört szívűeket.
Hogy szabadulást hirdessek a foglyoknak,
és szabadságot a börtönök lakóinak.
Hogy hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét,
Istenünk bosszújának napját.
Hogy megvigasztaljam mind a gyászolókat,
és koszorút adjak a hamu helyébe,
örömmel olaját a gyászruha helyett,
a szomorúság lelke helyett meg ünnepi örömeinket” (61,1-3a).*

Placied Tempels OFM (1906-1978) 1933-tól misszionárius volt Katangában (Zaire). Működése alatt különböző fokozatokat járt végig, amiről így ír naplójában:

„Tíz éven keresztül ... kipróbáltam minden módszert, minden lehetséges modellt, szememet állandóan kézikönyvemem tartva, hogy az emberekkel megértessem, elfogadtassam és gyakoroltassam a keresztény vallást. Aggályosan követtem minden utasítást, és a gépezet ennek ellenére nem indult be.”

„Először tíz éven belül hagytam fel azzal, hogy kézikönyvektől, katekizmusoktól és hittanoktól várjak segítséget, hogy csodálkozással és izgalommal tekintsek ... azokra az emberekre, akiket azelőtt soha nem vettem észre. Nem érdeklődtem valóban irántuk, szellemi javaik, vágyaik iránt, hanem csak a vallás érdekelt, aminek a propagandistája voltam. Megláttam ezeket az embereket és végül hozzájuk fordultam: mi az, amid van? Mi hiányzik neked? Milyen ember vagy? Mit gondolsz? Mi után vágyódsz a leginkább, mindenképp előtt? Miért használod mágikus gyógyító szereket? Mit jelentenek ezek számodra, hogyan hatnak?”

„Amiről gondolkodunk, mondták nekem, amit szeretnénk, amit keresünk, az az élet, a teljes élet. Ami után kutatunk, az a termékenység, az atyaság, az anyaság, egy nagy termékenység, nemcsak fizikai értelemben, hanem az egész ember részvételével: Apának lenni, anyának lenni, életet közvetíteni, továbbélni a másikban, gondolatainkat mások felé közvetíteni. A teljes életre vágyódásunk után következik a termékenység utáni vágyunk; amit kívánunk, az az élet egysége, az egység más élőlényekkel, a láthatókkal és a láthatatlanokkal. Nem élhetünk elszigetelten, az elszigeteltség meggyilkol minket. Életközösségben akarunk élni, közösségben mindazzal, ami van. Ha magunkra maradunk, halottak vagyunk; az olyan, mintha nem is léteznénk.

A megtérítő- és gondviselő misszióról Tempels áttért a dialógust folytató misszióra. Leült a bantuk közé, és meghallgatta őket. Ebből a párbeszédéből kidolgozta a egy „bantu filozófiát”; megfigyeléseinek és kezdeményezéseinek eredményeképp született meg a Jamaa-mozgalom; ehhez olyan bázisközösségek tartoznak, melyek a kereszténységet az afrikaiak nyelvén fogalmazzák meg.

Megfelel Tempel felfogása a ferences missziós eszmének? Ha igen, miért?

Mennyiben alkalmazhatóak Tempel gondolatai azokra, akik ún. keresztény területeken működnek?

Milyen saját tapasztalataid vannak, amelyek egyeznek Placied Tempels tapasztalataival?

Látva a világban jelen lévő ínséget, szenvedést, mindennapi életstílusunk is kaphat missziós dimenziót. Így vannak ma olyan mozgalmak, melyek az egész világért való felelősség mellett döntenek.

Ismersz ilyen csoportokat? Milyen az életük?

Shakertown, a quekerek városa, környezetére tudatosan figyelő életmódja miatt vált ismertté az Egyesült Államokban. Részlet a „Shakertown-fogadalomból”:

„Vallom, hogy a Föld, és annak gazdagsága a kegyelmes Isten kezéből nekünk juttatott ajándék, és arra vagyunk hívatva, hogy gondozzuk és ápoljuk és gondoskodjunk róla, hogy szeretettel bánjanak javaival.

Azt is vallom, hogy maga az élet is ajándék és felhívás a felelősségre, az öröme és az ünneplésre. Ezért vállalom a következőket:

- 1. Kijelentem, hogy ennek a világnak a polgára vagyok.*
- 2. Kötelezem magam környezetbarát életmód folytatására.*
- 3. Kötelezem magam arra, hogy életemet teremtményi egyszerűségben élem és személyes gazdagságomat megosztom a világ szegényeivel.*
- 4. Kötelezem magam arra, hogy másokkal együtt olyan intézményeket hozok létre, melyek egy igazságosabb világméretű társadalom megvalósításán fáradoznak, amelyben mindenki hozzáférhet a fizikai, érzelmi, intellektuális és szellemi kibontakozását biztosító javakhoz...”*

Milyen rokonságot tudsz megállapítani e „fogadalom” és Ferenc között? Mennyiben tudnád te átvenni ezt a „fogadalmat”?

Az iszlám szokás, a 'salad' hatására Ferenc be akart vezetni egy jelet, ami egyesíti a keresztényeket és a muzulmánokat a mindenható Isten imáadásában.

Hogyan lehetne megvalósítani Ferenc kívánságát?

Tekinthető ilyen jelnek a déli harangszó?

Ismersz a környezetekben muzulmánokat, törököket?

Mit tehetnél te vagy a családod azért, hogy muzulmánokkal találkozz?

Mint keresztény, mint ferences, misszionárius is vagy.

Jellemezd missziós területedet.

Elmélkedj azokról az emberekről, akikhez küldetésed van.

F. ÉRTELMEZŐ KÉRDÉSEK

Hogyan történtek Ferenc missziós útjai?

Mi történt Damiette-ben?

Hogyan találkozik Ferenc a szaracénokkal?

Mit akar átvenni tőlük?

Jézus mely szavai (add meg a bibliai helyet) alakítják a ferences missziós értelmezést?

Mit mond az 1Reg 16-ban olvasható missziós parancs a ferences misszió módszereiről és céljáról?

Milyen lépéseket határoz meg?

Hol fordul még elő a missziós gondolat a ferences iratokban az 1Reg 16-on kívül?

Hogyan viszonyul egymáshoz a kontempláció és a tevékenység, a misztika és a misszió?

Hogyan különbözik a ferences igehirdetés a hivatalos egyházi prédikációtól?

Miben tér el a ferenceseknek a keresztények és a nem keresztények között folytatott tevékenysége? Miben azonos?

Mennyiben praktikus, misztikus illetve ma is aktuális a ferences misszió-felfogás?